

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/221/2021
Identifikačné číslo spisu:	1207232735
Dátum vydania rozhodnutia:	13.12.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1207232735.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu V. B., bývajúceho v V. A., ul. Q. W. XXXX, H. T., zastúpeného advokátom JUDr. Andrejom Garom, so sídlom Štefánikova 14, Bratislava, proti žalovaným: 1/ Ing. B. F., bývajúcim v A., A. 9, 2/ Ing. V. M., bývajúcej v A., L. XX, zastúpení splnomocnencom Advokátska kancelária JUDr. M. Mareková, spol. s r. o., so sídlom Záblatská 28, Trenčín, IČO: 47 241 098, o určenie, že porúčiteľ bol ku dňu smrti vlastníkom nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 20C/308/2007, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. novembra 2020 sp. zn. 6Co/114/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 25. novembra 2020 č. k. 6Co/114/2020 - 873 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 20C/308/2007 - 795 zo dňa 30. apríla 2019 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal určenia, že porúčiteľ Q. B., zomr. XX.XX.XXXX, bol ku dňu smrti vlastníkom bytu č. X nachádzajúceho sa na 1. poschodí bytového domu na A. ul. č. X v A. a prislúchajúceho spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a zariadeniach domu vo veľkosti 3/1000 (ďalej len „byt“) a žalovaným priznal nárok na náhradu trov konania.

1.1. Súd prvej inštancie vykonaným dokazovaním zistil, že žalobca je synom Q. B., ktorý zomrel dňa XX.XX.XXXX (ďalej aj „nebohý“ alebo „zomrelý“). Okresný súd Bratislava V uznesením z 20. septembra 2007 č. k. 1D/807/2006 - 24 dedičské konanie po nebohom zastavil podľa § 175h ods. 2 OSP, keďže zanechal majetok neparnej hodnoty a tento majetok vydal V. N.. Nebohý dňa 30.6.2006 uzavrel s C. H. (pôvodným žalovaným 1/) zmluvu o prevode vlastníctva predmetného bytu, ktorou sporný byt predal C. H.. Následne C. H. kúpnu zmluvou z 15.5.2007 byt predal žalovaným. Žalobca tvrdil, že zmluva o prevode vlastníctva sporného bytu, ktorú uzavrel nebohý s C. H., je absolútne neplatná podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pretože jeho otec pri uzavretí tejto zmluvy konal v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným.

1.2. Súd prvej inštancie vzhľadom na rozpornosť záverov súkromných znaleckých posudkov predložených sporovými stranami za relevantný vyhodnotil znalecký posudok vypracovaný súdom ustanoveným znalcom V. H., znalcom z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie: psychiatria, (liečba alkoholizmu a toxikománie, gerontopsychiatria), ktorý ustálil, že síce pôvodný vlastník (nebohý) trpel organickou duševnou poruchou v čase uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu, nezistil ale v tomto čase u zomrelého klinicky rozvinutú demenciu, čo by v takom prípade znamenalo, že sa jedná o duševnú chorobu v užšom zmysle slova. Uvedená organická duševná porucha neobsahuje vo svojich klinických kritériách chorobne zmenenú schopnosť úsudku (nie je tu ešte nekritickosť a absencia subjektívneho užívania chorobnosti, ako je tomu v prípade demencie) a preto znalec neurčil, že by zomrelý Q. B. dňa XX.X.XXXX konal v stave, ktorý by nereflektoval okolitú realitu a teda i seba samého v danom čase, priestore a situácii. Uvedená duševná porucha v danom čase nezabraňovala nebohému pochopiť dôsledky uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva. Cieвне poškodenie mozgu má však dopady na psychické funkcie a osobnosť pacienta, a platí to aj v prípade nebohého, že tento mohol byť v čase uzavretia zmluvy sugestibilný, ovplyvniteľný a ľahšie manipulovateľný, obzvlášť za svojej osobnej situácie, kedy mohol pociťovať chýbanie záujmu o svoj zdravotný stav zo strany svojej rodiny. Svoj záver znalec odôvodnil i v rámci vypočutia na pojednávaní, kde uviedol, že v chorobopise nebohého sa nenachádza vyjadrenie psychiatra s označením diagnostického záveru, že sa jedná o demenciu. Uvedené potvrdzujú aj denné záznamy z času podpisu kúpnej zmluvy uvádzané v chorobopise nebohého.

1.3. Súd prvej inštancie v odôvodnení napadnutého rozsudku tiež konštatoval, že pre neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka sa vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokázal posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť, čo sa v prejednávanej veci jednoznačne nezistilo. V konaní bolo nezávislým znaleckým posudkom preukázané, že nebohý netrpel demenciou, ale organickou poruchou osobnosti, ktorá má za následok sugestibilitu, ovplyvniteľnosť, zvýšenú reaktivitu a tiež „že pacient sa pre niečo rozhodne, ale nie je to pasívne neuchopenie svojich schopností“. Nebohý mal päť detí, žiadne sa o neho nestaralo, žalobca (syn zomrelého) ho išiel navštíviť do nemocnice až na základe listu V. N. v roku 2006, pričom ho nevidel 10 rokov (od roku 1996). Žalobca v liečebni (podľa vlastných slov) nezaplatil za otca ani nedoplatky. Z listov V. N. žalobcovi vyplýva, že nebohý nechcel svoj byt počas svojho života prepísať na nikoho. Vzhľadom na uvedené sa súdu prvej inštancie rozhodnutie nebohého predať byt nejavil ako prejav duševnej choroby, ale ako zúfalý čin nešťastného človeka. Vzhľadom na uvedené, keď sa v konaní úplne jednoznačne nepreukázalo, že by nebohý nedokázal v čase podpisu kúpnej zmluvy posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie v tom čase ovládnuť, pričom je v tomto smere vylúčené urobiť záver o konaní nebohého v duševnej poruche iba na základe pravdepodobnosti, na základe čoho súd prvej inštancie žalobu zamietol.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 25. novembra 2020 č. k. 6Co/114/2020 - 873 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovaným priznal náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd poukázal na to, že rozhodnutie záviselo od posúdenia, či nebohý v čase urobenia právneho úkonu, t. j. uzavretia kúpnej zmluvy z 23.6.2006, ktorou previedol byt na kupujúceho, konal v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že zdravotný stav nebohého bol premenlivý. Napríklad v ošetrovateľskom zázname z 19.6.2006, teda iba 4 dni pred uzavretím predmetnej zmluvy o prevode vlastníctva sporného bytu sa konštatuje, že nebohý mal zastreté vedomie a bol dezorientovaný. V písomnosti označenej ako Informovaný súhlas hospitalizovaného pacienta z 19.6.2006 sa konštatuje, že informovaný súhlas pacienta nebolo možné vzhľadom na jeho zdravotný stav získať, pričom predmetná zmluva bola uzavretá už o 4 dni. Na druhej strane podľa lekárskeho záznamu z 25.6.2006, t. j. 2 dni po uzavretí predmetnej zmluvy, nebohý komunikoval a bol orientovaný.

2.1. Vo veci boli podané štyri znalecké posudky, z čoho súd prvej inštancie ustanovil znalca z odvetvia neurológia MUDr. T. X., CSc. a znalca z odvetvia psychiatria MUDr. V. H. Znalec MUDr. X., CSc., ktorý vo svojom znaleckom posudku uviedol, že „Nebohý Q. B. nebol v čase uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu dňa 23.6.2006 schopný pochopiť a posúdiť obsah a následky tohto právneho úkonu.“ Na druhej strane znalec MUDr. V. H. uviedol, že „nemôže určiť, že by zosnulý dňa 23.6.2006 konal v stave, ktorý by nereflektoval okolitú realitu a teda i seba samého v danom čase, priestore a situácii. Uvedená duševná porucha v danom čase nezabraňovala zosnulému pochopiť podstatu a

súvislosti - dôsledky uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva.“ Žalobca si nechal vypracovať súkromný znalecký posudok znalcom z odvetvia psychiatria MUDr. Q. V., ktorý v závere svojho znaleckého posudku uviedol, že nebohý trpel v inkriminovanej dobe tzv. zmiešanou demenciou, v dôsledku ktorej nebol v čase uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu schopný pochopiť a posúdiť obsah a najmä následky tohto právneho úkonu. Súkromný znalecký posudok si nechal vypracovať aj pôvodný žalovaný, a to znalcom z odvetvia psychiatria Doc. MUDr. C. M., CSc., ktorý v závere posudku uviedol, že „Na základe rozboru a hodnotenia zdravotnej dokumentácie vrátane záznamu o mojom vyšetrení (tri dni podľa inkriminovaného dátumu podpisu) s veľkou pravdepodobnosťou bol Q. B. schopný posúdiť a pochopiť obsah a následky právneho úkonu podpísania zmluvy o prevode vlastníctva.“.

2.2. Odvolací súd sa po zhodnutí týchto znaleckých posudkov priklonil k záveru znalcov MUDr. T. X., CSc. a MUDr. Q. V., teda že nebohý v čase uskutočnenia predmetného právneho úkonu trpel takou duševnou poruchou, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným. Je prinajmenšom otázne, či by nebohý uzavrel predmetnú zmluvu, ak by bol na tento právny úkon zo zdravotného hľadiska schopný. Totiž nebohý uzavretím predmetnej zmluvy stratil svoju jedinou možnosť bývania, takže ak by bol neskôr prepustený zo zdravotného zariadenia, v ktorom sa v čase uzavretia predmetnej zmluvy nachádzal, nemal by kam ísť. Odvolací súd poukázal na rozdielnosť podpisov nebohého na kúpnej zmluve zo 14.7.1994, ktorou kúpil predmetný byt a na zmluve o prevode vlastníctva bytu z 23.6.2006. Dcéra družky nebohého vypovedala, že keď sa ho jej matka opýtala, či predal byt, tak jej povedal, že on nič nepredal. Kúpna cena za byt bola dojednaná sumou 1.000.000,- Sk, ktorú mal C. H. odovzdať v hotovosti nebohému dňa 25.6.2006, ale v dokumentácii nachádzajúcej sa v zdravotnom zariadení sa nenachádza žiadna zmienka o tom, že by nebohý touto sumou disponoval. Na dôvazok dedičské konanie po nebohom bolo zastavené pre jeho nemajetnosť. Odvolací súd bol toho názoru, že za týchto okolností nemožno vylúčiť, že tu došlo k podvodnému konaniu C. H.. Možno teda uzavrieť, že predmetná zmluva o prevode vlastníctva bytu z 23.6.2006 je absolútne neplatná v zmysle § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Na jej základe sa teda C. H. nemohol stať vlastníkom predmetného bytu a ako nevlastník ho v zmysle zásady nemo plus iuris nemohol platne predať žalovaným.

2.3. Odvolací súd ale následne poukázal na to, že došlo k zmene judikatúry týkajúcej sa zásady nemo plus iuris ad alium transferre potest ipse habet, a to poukazom na nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 16.marca 2016 sp. zn. I. ÚS 549/2015 a Ústavného súdu Českej republiky z 28. januára 2016 sp. zn. III. ÚS 247/14. Trendom najnovšej judikatúry pritom je, že v konkrétnom prípade na základe konkrétnych skutkových okolností je možné uprednostniť princíp dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa pred princípom, že nikto nemôže na iného previesť viac práv než sám má. V danom prípade tu došlo ku kolízii práv spočívajúcej v tom, že na jednej strane v dôsledku neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu jeho vlastníkom ku dňu svojej smrti bol nebohý, ale na druhej strane tu vystupujú žalovaní, ktorí tvrdili, že boli dobromyseľní v tom, že predmetný byt kupujú od jeho skutočného vlastníka. Odvolací súd bol toho názoru, že treba dať prednosť ochrane dobrej viery žalovaných pred ochranou vlastníckeho práva nebohého. Dobrá viera žalovaných pri nadobudnutí predmetného bytu nebola vykonaným dokazovaním spochybnená a v tomto ohľade odvolací súd poukázal na výpoveď žalovanej 2/ v odvolacom konaní. Žalovaní sa nemali odkiaľ dozvedieť o okolnostiach, za ktorých sa „vlastníkom“ sporného bytu stal C. H. a nebohého nepoznali. Predmetný byt kupovali prostredníctvom realitnej kancelárie, ktorá ich ubezpečila, že C. H. je na príslušnom liste vlastníctva zapísaný ako vlastník sporného bytu. Na dokreslenie treba uviesť, že žalobca ako syn nebohého sa o neho nikdy nezaujímal a nikdy ho v zdravotníckom zariadení nenavštívil. Napriek neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu z 23.6.2006 nebolo možné žalobe vyhovieť, pretože žalovaní sa stali vlastníkmi sporného bytu v dôsledku svojej dobromyseľnosti pri jeho kúpe.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť odvodzoval z § 421 ods. 1 písm. a/ a c/ CSP.

3.1. Dovolateľ závery odvolacieho súdu, podľa ktorých dobromyseľnosť žalovaných bez ďalšieho prioritizoval nad právom dovolateľa na ochranu vlastníctva, považoval za nesprávne právne posúdenie veci. Odvolací súd sa v rozsudku odvolával na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 16.marca 2016 sp. zn. I. ÚS 549/2015, ktorého závery však nesprávne interpretoval a aplikoval, nakoľko posúdenie aj iných skutočností ako výlučne dobrej viery nadobúdateľov odvolací súd v rozsudku

opomenul, čím vec nesprávne právne posúdil - nesprávne vyložil a aplikoval závery jednoznačnej judikačnej línie založenej ním použitým nálezom ústavného súdu. Odvolací súd sa hodnotením výlučne existencie dobrej viery na strane žalovaných, absolútne nezvažujúc „princíp všeobecnej spravodlivosti, všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu“, odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe a naplnil tým dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

3.2. Dovolateľ následne dôvodil i tým, že súdy rešpektujú judikačnú líniu založenú nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 549/2015 v obdobných prípadoch zároveň rozhodujú tak, že okrem dobromyseľnosti na strane nadobúdateľov zvažujú aj „princíp všeobecnej spravodlivosti, všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu“, ako vyžaduje nález. Tým, že odvolací súd takýmto spôsobom nepostupoval a zaoberal sa výlučne posúdením existencie dobrej viery na strane žalovaných ako nadobúdateľov, rozhodol rozdielne ako dovolací súd, ktorý rešpektuje „algoritmus“ postupu pri rozhodovaní o kolízii vlastníckeho práva na jednej strane a dobrej viery nadobúdateľov na strane druhej zavedený uvedeným nálezom. Táto problematika je preto odvolacím súdom rozhodovaná rozdielne od toho, ako o nej rozhodol odvolací súd v rozsudku, nerešpektujúc povinnosť zaoberať sa aj hodnotením všeobecných súvislostí prípadu, individuálnych okolností a princípu všeobecnej spravodlivosti. Odvolací súd preto svojím postupom naplnil aj dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP a to nesprávne právne posúdenie veci spočívajúce v rozdielnom rozhodovaní, keďže nerozhodoval tak, že by zväžil aj „princíp všeobecnej spravodlivosti“, všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu.

3.3. Dovolateľ tiež zdôraznil, že nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, na ktorý poukázal odvolací súd bez ďalšieho neprioritizuje ani jednu zo zásad, práve naopak hovorí, že rovnako ako nie je absolútna zásada „nemo plus iuris“, tak nie je absolútna ani zásada dobromyseľnosti nadobúdateľov. Ústavný súd vyslovene konštatoval, že každý prípad je potrebné vnímať individuálne vzhľadom na všetky okolnosti a prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti a dobrú vieru nadobúdateľov ústavný súd prioritizoval pred zásadou „nemo plus iuris“ iba v prípade nedbalého vlastníka. V rozpore s uvedeným odvolací súd daný nález dezinterpretoval, kedy na strane žalovaných ako nadobúdateľov posudzoval výlučne iba existenciu dobrej viery, nezvažujúc „princíp všeobecnej spravodlivosti, všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu“, čím sa odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe. Tým, že odvolací sa zaoberal výlučne posúdením existencie dobrej viery žalovaných ako nadobúdateľov, rozhodol rozdielne ako dovolací súd, ktorý rešpektuje „algoritmus“ postupu pri rozhodovaní o kolízii vlastníckeho práva na jednej strane a dobrej viery nadobúdateľov na strane druhej zavedený nálezom ústavného súdu. Odvolací súd mal vo veci zväžiť všetky okolnosti prípadu a princíp všeobecnej spravodlivosti.

3.4. Dovolateľ súčasne poukázal, že hneď ako sa dozvedel o vzniknutej situácii, pricestoval na Slovensko a vec ihneď riešil, okrem iného aj trestným oznámením a iniciáciou predmetného súdneho konania. Ak odvolací súd poukázal na to, že sa údajne o nebohého nezaujímal a ani ho nenavštívil v zdravotníckom zariadení, uvedené sa nezakladá na skutočnosti, pričom až do sklonku života nebohého nevedel, že je jeho otcom. Vychádzajúc preto z riešenia kolízie ochrany vlastníckeho práva s ochranou nadobúdateľa s dobrou vierou, ktoré ponúka uvedený nález ústavného súdu, správnym právnym posúdením veci, teda správnym výkladom a aplikáciou predmetného nálezu, ako aj za rešpektovania na to nadväzujúcej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, mal odvolací súd zohľadniť princíp všeobecnej spravodlivosti a individuálne okolnosti prípadu a predmetný byt vrátiť do dedičského konania po nebohom.

3.5. Na základe týchto dôvodov žiadal rozsudok odvolacieho súdu zmeniť a žalobe vyhovieť, alternatívne rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a zároveň žiadal priznať náhradu trov konania.

4. Žalovaní vo vyjadrení navrhli dovolanie odmietnuť. Poukázali na to, že dovolateľ neozrejmil právnu otázku, v čom nesprávne odvolací súd rozhodol. Rozsudok odvolacieho súdu je dostatočne odôvodnený, vysporiadal sa s nedbalosťou vlastníka jasne a stručne a za dôvod zamietnutia žaloby označil dobrú vieru žalovaných, objasnil, z akých skutkových zistení vyvodil tento právny záver a čo tento záver znamená v konfrontácii z jeho iným záverom, že právny úkon bol neplatný. Dovolateľ bol o

predaji bytu informovaný listami opatrovatelky nebohého, ktorá ho vyzývala, aby prišiel vec riešiť, pričom vec neriešil. Poukázali na to, že vlastnícke právo pôvodného vlastníka a nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti žalovanými na základe ich dobrej viery, aj keď sa práva dostali do vzájomnej kolízie súd správne vyhodnotil, keď prihliadol na princíp všeobecnej spravodlivosti. Zároveň k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. písm. a/ CSP poukázali na to, že existuje množstvo rozhodnutí súdov, kde prelomenie zásady nemo plus iuris ad alium transfere potest, quam ipse habet bolo riešené pri preukázaní dobrej viery v prospech dobromyseľného vlastníka.

5. Dovolateľ vo vyjadrení k vyjadreniu žalovaných poukázal na uznesenie Veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR zo dňa 27. apríla 2021, sp. zn. 1VObo/2/2020, v ktorom veľký senát konštatoval nesprávnosť právnych záverov uvedeného nálezu ústavného súdu, na základe čoho je možné považovať nesprávny aj napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorý je založený práve na tomto náleze. Veľký senát vyriešil otázku prelomenia zásady nemo plus iuris dobromyseľnosťou nadobúdateľov tak, že uvedené označil za neprípustné, okrem zákonných výnimiek. Odteraz preto pre rozhodovaciu prax súdov platí, že ani dobromyseľnosť nadobúdateľov nespôsobí, že títo nadobudnú vec od nevlastníka, hoci je nevlastník aj zapísaný v katastri nehnuteľností. Z uvedeného vyplýva, že žalovaní nemohli byť platne nadobudnutí od C. H. ako od nevlastníka. Byt má patriť do dedičstva po nebohom, na základe čoho je žaloba dôvodná. Dovolateľ preto žiadal, aby dovolací súd zmenil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu tak, že žalobe vyhovie a dovolateľovi prizná nárok na náhradu trov, resp. aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CCSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. Dovolací súd si plne uvedomuje, že by bolo v rozpore s princípmi spravodlivého procesu, pokiaľ by sa pri posudzovaní dovolania uplatňoval prílišný formalizmus. V rozpore s týmito princípmi ale nie je prístup majúci na zreteli, že ustanovenia CSP vyžadujú istú mieru formálneho a obsahového vyjadrenia dôvodov, z ktorých procesná strana vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania.

10.1. V prejednávanej veci žalobca prípustnosť svojho dovolania formálne vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ a c/ CSP, v súvislosti s ktorým dovolaním najvyšší súd (aj) s použitím výkladového pravidla uvedeného v § 124 ods. 1 CSP ustálil, že žalobca v podanom dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie právnej otázky možnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti od nevlastníka dobromyseľným kupujúcim a spôsob posúdenia tejto dobromyseľnosti. V tejto súvislosti

poukázal na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 16. marca 2016 sp. zn. I. ÚS 549/2015 a Ústavného súdu Českej republiky z 28. januára 2016 sp. zn. III. ÚS 247/14 (bod 2.4.).

10.2. Dovolací súd poznamenáva, že pri rozhodovaní je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania teda dovolací súd posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (porov. 8Cdo/54/2018, I. ÚS 51/2020), keďže povinnou náležitosťou dovolania v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 CSP nie je uvedenie toho, v čom dovolateľ vidí prípustnosť podaného dovolania. Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. IVOBdo/2/2020). Dovolanie podľa uvedeného zákonného ustanovenia (§ 421 CSP) je preto prípustné aj vtedy, ak je založené na rozpore dovolaním napadnutého rozhodnutia nielen s judikatúrou dovolacieho, ale aj judikatúrou ústavného súdu. Tento zásadný výklad vychádza z konceptu, že nálezová judikatúra ústavného súdu je tiež záväzná pre všetky všeobecné súdy, vrátane najvyššieho súdu a ďalej z toho, že judikátorna činnosť najvyššieho súdu a ústavného súdu sa (aj napriek tomu, že náplň ich činností je vo všeobecnej rovine iná) reálne prekrýva.

10.3. Vec prejednávajúci senát vychádzajúc z uvedeného a zohľadňujúc vlastnú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu (teda aj to, či je právna otázka dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne) a tiež skutočnosť, že súčasná existencia predpokladov prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a § 421 ods. 1 písm. c/ CSP je bez ďalšieho z povahy veci vylúčená (keďže určitá právna otázka nemôže byť dovolacím súdom riešená ustálene a zároveň ním byť riešená rozdielne), prípustnosť predmetného dovolania posudzoval iba z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom nastolenej právnej otázky, ktorá dovolacím súdom v čase rozhodovania odvolacieho súdu (25. november 2020) aj v čase podania dovolania (16. marec 2021) bola rozhodovaná rozdielne.

11. Keďže žalobcom nastolená právna otázka bola ako v poradí druhá (po vyriešení otázky ne/platnosti kúpnej zmluve uzatvorenej medzi pôvodným vlastníkom bytu a prvým kupujúcim, ktorý následne byt previedol na žalovaných) rozhodujúca pre rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, dovolací súd v ďalšom skúmal, či žalobkyňa opodstatnene vytýka, že pri riešení tejto otázky zo strany odvolacieho súdu došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci.

12. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že až donedávna existovali dve skupiny rozhodnutí najvyššieho súdu posudzujúce predmetnú právnu otázku, keď do prvej skupiny bolo možné zaradiť rozhodnutia zotrúvajúce na zásade nemo plus iuris a do druhej skupiny rozhodnutia, ktoré umožňovali prelomenie predmetnej zásady, keď v nich okrem iného boli reflektované závery vyslovené v nálezoch ústavného súdu zo 16. marca 2016 sp. zn. I. ÚS 549/2015, z 3. mája 2017 sp. zn. I. ÚS 151/2016 a z 20. decembra 2017 sp. zn. I. ÚS 460/2017, ktorý nález prvý v poradí sa stal kľúčovým pre rozhodnutie napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu, a ktorého závery, dá sa uvažovať, že odmietavým spôsobom, žalobca rozoberá v dovolaní, resp. aj rozhodnutia, ktoré pripúšťali nadobudnutie vlastníckeho práva (len) na základe dobrej viery nadobúdateľa nehnuteľnosti.

13. Do skupiny rozhodnutí zotrúvajúcich na zásade nemo plus iuris patrili napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/146/2012, 2MCdo/20/2011, 3Cdo/144/2010, 3Cdo/223/2016, 5MCdo/12/2011 a 7Cdo/139/2019.

13.1. V rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/223/2016 najvyšší súd v kontexte stretu princípov „nemo plus iuris“ vs. „bona fides“ dal za pravdu pôvodnej vlastníčke (žalobkyni), keď uviedol, že „[d]obrá viera t... ďalších nadobúdateľov je významná len potiaľ, že im možno priznať všetky práva a povinnosti oprávneného držiteľa ... Dobrej viere ale súčasný právny poriadok žiadne iné právne následky nepriznáva. Ochrana, ktorú poskytuje nadobúdateľovi, nie je takej intenzity, aby zabránila vlastníkovi nehnuteľnosti účinne uplatňovať svoje absolútne právo. Inými slovami: pokiaľ zápis v katastri nehnuteľností nezodpovedá skutočnosti, má skutočnosť prevahu nad zápisom v katastri“, zároveň ale akceptoval názor právnej teórie, podľa ktorého možno pripustiť (aj) dobromyseľné nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka, ale len ako výnimku z pravidla (napr. nadobudnutie vlastníckeho práva pri

prevode od tzv. nepravého dediča podľa § 486 Občianskeho zákonníka), ktorú možnú výnimku pripúšťal i dovolateľ, v danej veci ju ale nevzhládol (pozn. dovolacieho súdu). «Tieto výnimky z pravidiel nemožno ľubovoľne rozširovať bez toho, aby takúto možnosť zákonodarca pripustil. Preto je nutné zotrvať na dôslednom uplatnení zásady „nemo plus iuris ...“ aj v prípadoch, ktoré sa môžu javiť ako nespravodlivé.». Z uvedeného rozhodnutia najvyššieho súdu nakoniec vychádzal aj odvolací súd v napadnutom rozhodnutí.

13.2. V rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/71/2011 najvyšší súd vo veci, ktorej predmetom bolo určenie veci do dedičstva, zrušil napadnuté odvolacie rozhodnutie z dôvodu nesprávneho posúdenia otázky naliehavého právneho záujmu na určení vlastníctva. Okrem toho tiež uviedol, že «nemožno vylúčiť situáciu, keď proti princípu ochrany práva pôvodného vlastníka bude pôsobiť princíp ochrany dobrej viery nového nadobúdateľa. V súvislosti s riešením kolízie týchto princípov dovolací súd zastáva názor, že ochranu skutočného vlastníka, zaručovanú zásadou „nikto nemôže previesť viac práv, než má sám“ možno prelomiť ochranou dobrej viery nadobúdateľa len celkom výnimočne, pokiaľ je nad akúkoľvek pochybnosť zjrejmé, že nadobúdateľ je dobromyseľný, že vec riadne podľa práva nadobudol ... Dobrá viera musí byť pritom hodnotená veľmi prísne, pričom poskytnutie ochrany dobromyseľnému nadobúdateľovi sa s prihliadnutím na individuálne okolnosti posudzovanej veci musí javiť ako spravodlivé. Poskytnutie tejto ochrany sa vo svojich dôsledkoch prejaví ako možnosť dobromyseľného nadobúdateľa pokračovať v oprávnenej držbe ... O dobrú vieru ide vtedy, ak nadobúdateľ nehnuteľnosti ani pri vynaložení potrebnej opatrnosti, ktorú možno od neho s ohľadom na okolnosti a povahu prípadu požadovať, nemal, prípadne nemohol mať (z hľadiska kritéria priemerne obozretného jedinca) dôvodné pochybnosti o tom, že v skutočnosti subjektu, ktorý je ako nositeľ určitého práva zapísaný v katastri (evidencii) nehnuteľností, takéto právo nesvedčí.».

13.3. Dovolací súd k týmto rozhodnutiam najvyššieho súdu uzatvára, že tieto rozhodnutia, zhodne ako aj skoršie rozhodnutie vec prejednávajúceho senátu - sp. zn. 7Cdo/139/2019, pri ich zovšeobecnení vychádzajú zo zásady prednosti princípu „nemo plus iuris“, a iba ako výnimku pripúšťajú aj úspech princípu „bona fides“. Dokonca aj dovolateľom rozoberané rozhodnutie ústavného súdu (I. ÚS 549/2015), ktoré nie je možné považovať za „dovolacie rozhodnutie“, práve na ktoré sa odvolací súd obracal pri riešení danej právnej otázky, ju tiež riešil pomerovaním dvoch ústavných hodnôt - princípu ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa (princíp dobrej viery, dôvery v akty štátu a právnej istoty v demokratickom právnom štáte) a princípu ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka (princíp „nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet“, t. j. nikto nemôže previesť na iného viac práv, než koľko sám má). Pokiaľ však nemožno zachovať maximum z oboch základných práv, podľa ústavného súdu treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti, keď je nutné zvažovať všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu (v podstate tak, ako to odprezentoval dovolateľ), a až na základe individuálnych okolností konkrétneho rozhodovaného prípadu zvýraznil v prospech „bona fides“ právny názor, že vyššie riziko tu má niešť nedbalý vlastník, než nadobúdateľ v dobrej viere. Otázka, či sa súdy v individuálnych okolnostiach daného prípadu neodklonili od všeobecných právnych východísk pri interpretovaní sporu „nemo plus iuris“ vs. „bona fides“, súvisí s ich skutkovými zisteniami; zodpovedanie tejto otázky je vždy v každom konkrétnom prípade jedinečné.

13.4. Odvolací súd bez hlbšieho zaoberania sa možnosťou pripustiť (aj) dobromyseľné nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka iba ako výnimky z pravidla nikto nemôže previesť viac práv, než má sám, ktoré pravidlo možno prelomiť ochranou dobrej viery nadobúdateľa len celkom výnimočne, založil rozhodnutie v podstate na jednoznačnej preferencii princípu „bona fides“, odvolávajúc sa v zásadnom len na vieru v zápis do katastra nehnuteľností, podporne na ubezpečenie ďalších nadobúdateľov od realitnej kancelárie a prekvapujúco i nedostatočným záujmom oprávnenej osoby (syna) o zomrelého pôvodného vlastníka (t. j. bez náležitého preskúmania), ktoré okolnosti v danom prípade bez ďalšieho nie sú spôsobilé naplniť ani prípadnú požadovanú mieru všeobecnej spravodlivosti (na ktorú ako zásadnú sa dovolateľ odvoláva) na prelomenie zásady „nemo plus iuris“.

14. Dovolací súd zároveň považuje za nevyhnutné upriamiť pozornosť na to, že v otázke prelomenia zásady „nemo plus iuris“ a s tým súvisiaceho nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa, došlo v čase po podaní predmetného dovolania k ustáleniu rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a to prostredníctvom uznesenia veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia

(ďalej len „veľký senát“) z 27. apríla 2021 sp. zn. 1VObo/2/2020.

15. Zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov je podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b/, § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b/] zverené najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iného priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (I. ÚS 17/01, III. ÚS 346/05). Od 1. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu (§ 48 Civilného sporového poriadku) [II. ÚS 252/2019].

16. K retrospektívnym účinkom zmenenej judikatúry dovolací súd vyjadruje vo svojich rozhodnutiach (sp. zn. 8MCdo/4/2014, 3Cdo/223/2016, 3Cdo/198/2017, 9Cdo/67/2020, 7Cdo/20/2021) priebežne stabilný názor, že pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu a iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti, ale nový právny názor je potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza.

17. V predmetnom rozhodnutí veľký senát vo vzťahu k nastolenej právnej otázke uzatvoril, že: (i) Na základe absolútne neplatného právneho úkonu nie je možné nadobudnúť vlastnícke právo, a to ani v prípade, že na jeho podklade bol uskutočnený vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností; (ii) S poukazom na právnu zásadu, podľa ktorej nikto nemôže previesť na iného viac práv, ako sám má (nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet), nemôže platne previesť vlastnícke právo k nehnuteľnosti na inú osobu ten, kto je na základe absolútne neplatného právneho úkonu vedený v katastri nehnuteľností ako vlastník nehnuteľností; (iii) Dobrá viera nadobúdateľa, že hnutelnú alebo nehnuteľnú vec nadobúda od vlastníka, má vplyv na nadobudnutie vlastníckeho práva, len pokiaľ zákon v taxatívne vymedzených prípadoch nadobudnutie vlastníckeho práva s poukazom na dobrú vieru ich nadobúdateľa výslovne upravuje. V iných prípadoch právna úprava de lege lata nadobudnutie vlastníckeho práva od nevlastníka s poukazom na dobrú vieru nadobúdateľa neumožňuje; (iv) Ustanoveniu § 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon), ktoré upravuje hodnovernosť údajov katastra, nezodpovedá výklad, podľa ktorého už len sama evidencia vlastníctva nehnuteľnosti v katastri nehnuteľnosti zakladá dobrú vieru evidovaného vlastníka v to, že je vlastník.

18. Na rozhodnutie veľkého senátu už medzičasom nadviazal najvyšší súd rozhodnutiami sp. zn. 8Cdo/278/2019, 7Cdo/174/2020, ktorú líniu sleduje najvyšší súd i v preskúmvanej veci, preto pokiaľ odvolací súd založil svoje rozhodnutie v dovolateľom nastolenej právnej otázke na inom právnom názore, podľa ktorého ochrana žalobcu ako právneho nástupcu pôvodného vlastníka sporného bytu zaručovaná zásadou „nikto nemôže previesť viac práv, než má sám“ bola v predmetnej veci prelomená ochranou dobrej viery žalovaných ako nadobúdateľov sporného bytu (za situácie, keď nešlo ani o jeden z taxatívne vymedzených prípadov, ktoré zákon v súvislosti s nadobudnutím vlastníckeho práva s poukazom na dobrú vieru ich nadobúdateľa výslovne upravuje), treba mať za to, že jeho rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

19. Vzhľadom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, ale aj dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP).

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.